

→ Facts & Figures | analyse 2017

Duurzaamheid in openbare aanbestedingen

Om de ambities op het gebied van duurzaamheid in de bebouwde omgeving te halen zijn forse transities en investeringen noodzakelijk. Als duurzaamheid in aanbesteding niet serieus meegenomen wordt is Nederland in 2050 niet energieneutraal, circulair en klimaatbestendig.

Het is belangrijk marktpartijen uit te dagen (nog) verder te innoveren. Niet door uitsluitend duurzame aspecten in een bestek vast te leggen, maar door duurzaamheidscriteria in aanbestedingen zo zwaar mee te laten wegen dat bedrijven zich met duurzaamheid kunnen onderscheiden in de markt. Bouwend Nederland roept opdrachtgevers op duurzaamheidscriteria in aanbestedingen zo vorm te geven dat de markt echt uitgedaagd wordt om te innoveren.

Het Aanbestedingsinstituut heeft alle openbare aanbestedingen uit 2017 geanalyseerd. Ondanks de hoge ambities blijkt uit de analyse dat duurzaamheid nog een beperkte rol speelt in aanbestedingen. Zo werd slechts in 23,3% van de openbare aanbestedingen gewerkt met duurzame gunningscriteria. En als er werd gegund op duurzaamheid telde dat in 64% van de gevallen voor 15% of minder mee in de gunning. De grote lijn: de markt wordt nog onvoldoende beloond voor duurzame innovaties. Hierdoor wordt de innovatiekracht van de markt helaas nog steeds onvoldoende benut.

De analyse geeft een algemeen beeld van een breed geschakeerd aanbod van werken en aanpalende diensten. Het kan goed zijn dat dit beeld voor individuele bedrijven of specifieke marktsegmenten anders ligt.

Openbare aanbestedingen op Tendernet

Aantal openbare aanbestedingen	2017	2016
Infra	852	790
B&U	278	265
Totaal	1130	1055

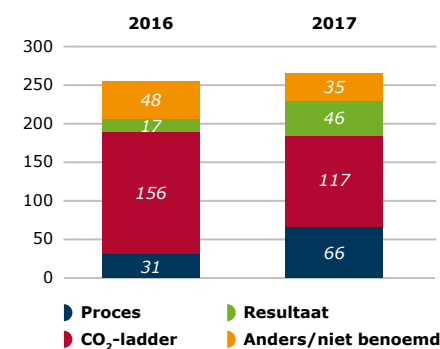
Duurzame gunningscriteria

Met gunningscriteria beoordelen opdrachtgevers gegadigden bij een aanbesteding. De Aanbestedingswet biedt opdrachtgevers de mogelijkheid om met deze criteria duurzaamheid extra te laten meewegen. Door duurzaamheid in een aanbesteding meer te belonen, kunnen bedrijven zich bij een inschrijving meer onderscheiden. Een voorbeeld van een duurzaam gunningscriterium zijn levensduurkosten van een bouwwerk.

Gunningscriteria 2017

Totaal	264	23,30%
Infra	212	24,90%
B&U	52	18,70%
Gunningscriteria duurzaamheid	Wat	
CO ₂ -prestatieladder/ambitieniveau	117	
Duurzaam uitvoeren opdracht	66	
Duurzaam resultaat	46	
Anders	35	

Duurzame gunningscriteria 2016 en 2017 (absolute aantallen)

- In 2017 worden in maar liefst 76,7% van de openbare aanbestedingen geen duurzame gunningscriteria toegepast. Het percentage aanbestedingen mét deze criteria is zelf gedaald ten opzichte van 2016, van 24,2% naar 23,3%.
- In 2017 is met 264 aanbestedingen in absolute aantallen iets vaker een duurzaam gunningscriterium toegepast ten opzichte van 2016 (met 256 aanbestedingen). Gerelateerd aan het totaal aantal aanbestedingen is echter sprake van een lichte daling (zie bullet 1).
- In 2017 was een stevige daling van gunning op de CO₂-Prestatieladder, onder meer door minder aanbestedingen door ProRail. Toch blijft de CO₂-Prestatieladder het belangrijkste duurzame gunningscriterium bij Rijksdiensten.

- Bij duurzame gunningscriteria is de inzet van de CO₂-Prestatieladder dominant. De CO₂-Prestatieladder zegt echter alleen iets, vooralsnog, over de mate van duurzaamheid in de bedrijfsvoering van de gegadigde.
- Positief is de stijging van het aantal aanbestedingen waarin een duurzaam resultaat als gunningscriterium wordt gebruikt, 46 keer. Toch is dit slechts 4% van het totaal aantal aanbestedingen. Vooral gemeenten en scholen vragen hiernaar.
- In 86% van de aanbestedingen met een duurzaam gunningscriterium werd de CO₂-Prestatieladder toegepast. Ook bij de provincies was het aandeel van de CO₂-Prestatieladder zeer fors: 70%. Bij gemeenten (30%) en waterschappen (44%) is dat aanmerkelijk minder.

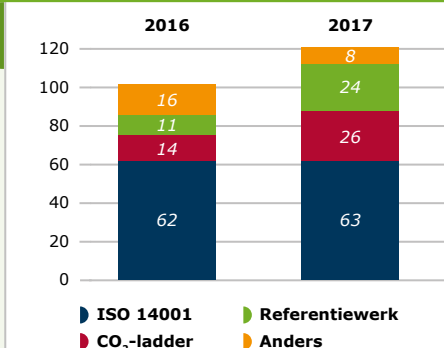
Selectiecriteria duurzaamheid

Selectiecriteria worden toegepast bij niet-openbare procedures. In deze procedures mag iedereen meedoen, maar beperkt de aanbestedende dienst het aantal inschrijvers om de kosten van de aanbesteding proportioneel te houden. De selectiecriteria zijn bedoeld voor het maken van een objectieve keuze van gegadigde bedrijven. De meest gebruikte methode is het opnemen van een aantal competenties die van meerwaarde zijn voor het aan te besteden project.

Minimumeisen duurzaamheid in 2017

Totaal	79	7,0%
Infra	29	3,4%
<i>14 gem, 8 spec.sector, 3 prov, 2 waterschap, 2 overig</i>		
B&U	50	18,0%
<i>26 gem, 7 scholen, 2 rijk, 2 prov, 2 waterschap, 2 overig</i>		
Minimumeisen duurzaamheid	Wat	
CO ₂ -prestatieladder	16	
ISO 14001	14	
Duurzame referentiewerken	25	
Visie	4	
Overig	20	

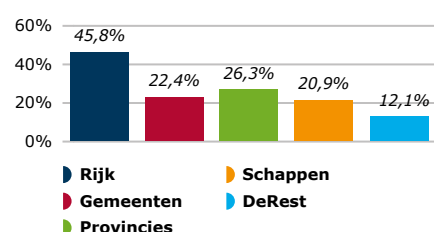
Duurzame selectiecriteria 2016 en 2017 (absolute aantallen)

Gunningscriteria naar opdrachtgever

Onderstaande tabel geeft per opdrachtgever het aandeel aanbestedingen weer met duurzame gunningscriteria. De aantallen kunnen, afgezet tegen het totaal aantal openbare en niet-openbare aanbestedingen, lager uitvallen dan in werkelijkheid. Hoewel de Aanbestedingswet voorschrijft dat alle gunningscriteria in de aankondiging moeten worden vermeld, komt het bij aanbestedingen met voorafgaande selectie helaas vaak voor dat deze criteria alleen bekend worden gemaakt aan de bedrijven die mogen inschrijven. Zo kan het Aanbestedingsinstituut vaak niet zien hoe bijvoorbeeld 'kwaliteit' is uitgewerkt in bestekken.

Duurzame gunningen naar opdrachtgever in 2017

- Van de opdrachtgevers passen de Rijksdiensten duurzame gunningscriteria het vaakst toe, meestal de CO₂-Prestatieladder. Slechts driemaal werd gegund op duurzaam resultaat.

Wegingsfactor gunningscriteria

Duurzame gunningscriteria hebben meer effect naarmate ze zwaarder wegen bij het vaststellen van de beste prijs-kwaliteitverhouding. Hoe zwaarder de weging, hoe groter de prikkel voor bedrijven om (nog) verder te innoveren. Helaas is niet voor alle duurzame gunningscriteria te achterhalen wat de wegingsfactor was, omdat niet alle aanbestedende diensten dit kenbaar maken. Daarom tellen de overzichten niet op tot het totaal van 264 openbare aanbestedingen waar is gegund op duurzaamheid.

Gunningscriteria / wegingsfactor 2017

Minder dan 15% Minder dan €100.000	129
15% tot 40% €100.000 - €500.000	65
Meer dan 40% Meer dan €500.000	7
Gunningscriteria wegingsfactor	
5%	20
10%	32

- 129 keer woog een gunningscriterium voor minder dan 15% mee, waarvan 20 keer slechts 5% en 32 keer 10%. In totaal werd 7 keer voor meer dan 40% gegund. De uitkomsten zijn hiermee helaas teleurstellend.

Onderhoud in moderne contracten

Het toevoegen van een meerjarige onderhoudsopgave – waarbij de opdrachtnemer zowel ontwerp als uitvoering en vaak ook onderhoud verzorgt – stimuleert het maken van doordachte keuzes. Bij veel moderne contracten met een onderhoudsopgave heeft de opdrachtnemer evenveel belang bij het slagen van een project als de opdrachtgever. De opdrachtnemer blijft vaak langjarig verantwoordelijk. Dit vergroot de kans op een succesvolle samenwerking.

Onderhoud in moderne contracten in 2017

Totaal	26	2,3%
Infra	11	1,3%
<i>5 gemeenten, 3 provincies, 2 speciale sector, 1 rijk</i>		
B&U	15	5,4%
<i>10 gemeenten, 3 scholen, 2 rijk</i>		

- In 2017 was bij slechts 26 opdrachten sprake van een meerjarige onderhoudsopgave. Dat betreft niet meer dan 2,3% van het totaal aantal geregistreerde aanbestedingen. In de B&U werd het vaker (5,4%) toegepast dan in de Infra (1,3%).

Meerjarig onderhoud in modern contract 2016 en 2017

Totaal aantal moderne contracten	B&U	Infra	Totaal
2016	115	196	311
2017	101	146	247

- In vergelijking met 2016 werd in 2017 minder vaak meerjarig onderhoud in een modern contract toegepast. Deze flinke terugval houdt onder meer verband met een fors lager aantal moderne contracten. Maar ook relatief gezien zijn er minder moderne contracten uitgegeven met een meerjarig onderhoudscomponent.

Duurzaamheid in de aankondiging

In de aankondiging van de opdracht komt het regelmatig voor dat aanbestedende diensten aangeven dat zij duurzaamheidsambities willen verwezenlijken. Onderstaande tabel laat zien hoe vaak en op welke wijze dat het geval was in 2017.

Duurzaamheid in de aankondiging

Expliciete indicatie van de duurzaamheidsvraag in de globale opdrachtbeschrijving. Totaal 45 x (van de 1130 openbare aanbestedingen)

Naar Marktsegment	Naar opdrachtgever
Infra (10x)	10 x schoolbestuur
B&U (35x)	31 x gemeente 4 x provincie

- In 2017 troffen zij 45 maal een expliciete indicatie van de duurzaamheidsvraag in de aankondiging van de opdracht. Voorbeelden hiervan zijn frisse gezonde scholen, BENG en de meest duurzame weg van Nederland.

Minimumeisen duurzaamheid

Minimumeisen aan de geschiktheid van een onderneming bepalen wie mag deelnemen aan een aanbesteding en wie niet. Hoewel een minimumeis in verhouding tot de aard en omvang van de opdracht hoort te staan, is er vaak geen direct verband tussen het gehalte duurzaamheid daarin en een ISO 14001-certificaat of trede op de CO₂-Prestatieladder. Uitzondering hierop vormt de minimumeis dat een bedrijf een werk met een specifieke duurzaamheidsprestatie gerealiseerd moet hebben.

Minimumeisen duurzaamheid in 2017

Totaal	121	10,7%
Infra	81	9,5%
<i>56 gem, 8 prov, 9 nuts, 5 waterschap, 1 rijk, 2 overig</i>		
B&U	40	13,6
<i>21 gem, 7 scholen, 6 nuts, 5 rijk, 1 overig</i>		
Minimumeisen duurzaamheid	Wat	
CO ₂ -prestatieladder	26	
ISO 14001	63	
Duurzame referentiewerken	24	
Overig	8	

- In vergelijking met 2016 zijn in 2017 vaker minimumeisen gesteld op het vlak van duurzaamheid.

- In 24 aanbestedingen werd als minimumeis gesteld dat een bedrijf voor deelname een werk met een specifieke duurzaamheidsprestatie moet hebben gerealiseerd.

- Het voorschrijven van minimale vereisten doet eerder afbreuk aan de duurzaamheidsambities dat zij eraan bijdraagt. Als prijs het belangrijkste onderdeel van de aanbesteding is, is het effect dat opdrachtnemers minimale duurzaamheidseisen zo goedkoop mogelijk in plaats van zo goed mogelijk uitvoeren.

Aantal gestelde minimumeisen duurzaamheid in 2016 en 2017 (%)

